

Dîrok û corîn fêmênîzm

Paçvekirina ji bo kurdîyên bi latîne;

CELAL – HACÎZADE

Fêmênîzm tevgerêkiye ku di çarçoveya regez , netewe û nejad Da , Derketiye holê . di eînê katde fêmênîzm yek Bizavên Qelebalix û aloze ku li ser wê gelek tê'urî hene. Le ser êkemîn Kesên ku peyva fêmênîzmî bikar anîne , Du nêrîn hene , êkemîn : Debêjin ji Aliyê “ CHARLZ FRIR”sosiêwluga îde'alçî Di sala 1837 an da peyva Fêmênîzmê hatiye bikar anîn ,Duhemîn: Dibêjin ji aliyê , “ SHARRL FWRYA ” sosiyalîsta Sed sala nozade bi Armanca alîgirî ji bizav û tevgerên mafa Afretê , peyva Fêmênîzm hatiye gotin.

Fêmênîzm pêkhatiyek ji gelek nêrînîn civakî , siyasî û Exlaqiye Ku pirtir ji aliyê afretan ve hatiye pêş xistin . av Raman Giraniya xwê dide ser têkuşîn hember Ciyawazîyên regezî û Arîşeyên afretan . êkemîn tevgerên Fêmênîstî di sed sala 18 an û bi şoreşa firansa vehatiye Despêkirinç kok û bingeha av Tevger dizîvrêteve ser Roj'ava bi taybet di dema Rêfurmasiyuna sed sala 19 da . Fêmênîzm di nava ezmûnekî 150 salî , armancên xo li Ser gohartina pêkhatên aburî , siyasî û civakî bi mebesta

Li navbirina ciyavazîyên regezî li ser afret , bi raya gişyî da niyasîn . naveroka esasiya fêmênîzm ewe ku maf , post (rutbe) û erk nabê li gor regez bên diyar kirin . gelek ji rêberîn bizava Fêmênîstî jin bûne lê be lê ev nayê wê wateyeyê ku hemî Fêmênîstan jin bûne û hene .

Fêmênîzm , tê'urî û bizavekiye ku li gora wî jin û zelum Pêwîste ji aliyê siyasî , aburî û civakî wekhev bin . ev Pênase , Bingeha hevbeş ya hemî baskên fêmênîzm tê niyasîn û wek binemaya esasiya tê'orîkiya

fêmênîzm tê Bi navkîrn . ev tê'urî Li ser ciyawazî yan şophandinên Navberê jin û zelum têkest Naket û jiboy li kêlek hêştina Regaza nêr û yan jî tenê jiboy pêşvexistina regeza mê Nayê bikar anîn . sedem û baweriyên curbector le hamber Fêmênîzm , bûne egera derketina giftigo û nakokîyan li ser rastiya wê bizavê.

Mûmkîne hun li ser naveroka fêmênîzm bi kesên din re Xwedî nîrênêkî hevbeş bin , lê belê neşên bi têgeha Baskekî ji tevgera fêmênîzm hev nêrîn bin . bo nimûne le Ser mijara bawerî bi wekheviya jin û zelum di saheyên Siyasî , abûrî û civakî , bi kesên din re hev nêrîn bin , lê belê di çewaniya pêk anîna wan û rêbazên wî , di nakokî Dabin û nêrîna hewe ji kesên din cudatir bêt û wekhev Nebêt . di vê rewş û haletêda hunşên xo wek fêmênîstekî giştî binav biken.

Bingeha dîrokiya fêmênîzmê

Di dîrokî da alîgirên wekheviya regezan û mafê afretan dişeyin peyda bikeyn . bo nimûne “ melîke tê'odura ” ji Roma rojhelat yek ji alîgirên çê kirina yasayane ku debin Egera piştevaniya pirtir ji afretan û azadiya wan . “ krîstîn Di pîzan ” , êkemin afreta nivîskara pirofîşînale û berê Sala 1300 , le hember nedayîna mîrat ji boy afretan , Piraniya ramanîn fêmênîstî pêşvebir .

Dîroka fêmênîzma modern wek felsefe û tevger , Dizêvrîteve ser asta têgehiştina roşenbîrên wek “mêrî Wêrtîlî montago” û “marko'îz di kandurist” , wan kesan Piştevaniya xo ji xwendina afretan nîşan didan . êkemîn Rêkxirawa zanistiya afretan di sala 1785 di “mîdilborg” Bajarek li başura holenda hatiye Damezrandin . Di wan Demanda hebûna govar û rojnameyên ku babetên taybet û zanistî boy afretan weşan dekirin , gelek girîng dihatin Dîtin û cêhekî giştî di nav afretan da girt . “mêrî wêlistin Kiraft” (alîgira mafa afret di sala 1792) yek ji ew kesaye Ku Bê hiç gomanekî dekarêt fêmênîste bihête bi navkîrn .

Fênêmîzm di sad sala 19 ‘anda , weke bizavekî hat bi rêkxistin kirin û bû be egera bawerî înanana xelkên wê demî bi hebuna bê edaletî li hember afretan bingeha bizava fênêmîzma modern dizîvrîteve serdema despêkirina tevgera rêformasiyûn ya ewropa di sed sala 19 ‘anda . êkemîn kobûneweyên mafên afretan di sala 1848 di bajarê niyoyork , hatiye bi rêkxistin kirin . di sala 1848 pertûka “can êstewart mîl” ya bi navê “Gohdar kirina afretan” bi armanca pesend nekirina yasayên tek regeziya zêlam ,hatiye weşan kirin.

Gelek welatan di daviya sed sala 19 û despêka sed sala 20 , hêdî hêdî mafê dengdana afret di yasayên xwe pejrandin .

Nîiyuzîlend êkemîn welat bû ku di sala 1893 mafê dengdana afret pesend kir û “keyt şîpard” alîgira mafa helbijartin û dengdana afretan bi taybet di salên daviyên şerê cîhaniya êkemîn , rola xo dî peştevanî kirin ji vê yasayî di raya giştîya nîyuzlend , nîşan da .

Be navbirina Têvgera corîn şewaza fêmênîzmên kotayî bi babetên xwe dênîn:

Corên Fêmênîzm

- 1- Fênêmîzma amazonî (amazon feminism)
- 2- Fêmênîzma kelturî (feminism cultural)
- 3- êko fêmênîzm (ECO feminism)
- 4- Moderat fêmênîzm (feminism moderate)
- 5- Pap fêmênîzm (pop feminism)
- 6- Fêmênîzma radîkal (radikal feminism)

- 7- Fêmînazî (feminazi)
- 8- Fêmênîzma takekesçî (feminism libratarian)
- 9- Fêmênîzma matêryal (feminism material)
- 10- êsparatîst fêmênîzm (separatist)
- 11- Fêmênîzma sosyalîst (socialist feminism)
- 12- Fêmênîzma lîberal (liberal feminism)
- 13- Fêmênîzma markisî (marxists feminism)
- 14- Fêmênîzma îslamî (Islamic feminism)

Niwîskar:NASÎR–MENBERÎ

Jêder :www.renesans.info